

بصیرت دینی
(بصیرت نسبت به دین)

سیدرضی سیدنژاد

www.ketab.ir

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق علیه السلام

سرشناسه: سیدزاد، سیدزاده (۱۳۸۳) - عنوان و نام پدیدآور: بصیرت دینی (بصیرت نسبت به دین)/سیدرضی هدایت، نشر: مؤسسه تحقیقاتی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)؛ اعضای هیئت اندیشه‌ورزی نعمت‌الله یوسفیان، حسین دیگران]؛ ناظر علمی نعمت‌الله یوسفیان؛ ناظر نهایی حمید نگارش؛ سرپرستار حسین قاسم حمزه؛ ویراستار مهدی خلیلیان. | مشخصات نشر: قم: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)، انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۹۹. | مشخصات ظاهری: ۱۹۶ ص. | شابک: ۲۵۰۰۰۰ ریال، ۹۷۸-۹۶۴-۲۴۶۶-۱۳

۱ | وضعیت فهرست نویسی: فیبا | یادداشت: اعضای هیئت نعمت‌الله یوسفیان، محمد شبدینی، سیدرضی سیدزاد، احمد شفیعی، ابوالقاسم بخشیان، حسین شاهبازپور. | یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۹۱]-۱۹۶؛ همچنین به‌صورت زیرنویس. | موضوع: بصیرت -- جنبه‌های مذهبی - اسلام | موضوع: Islam -- Religious aspects -- Insight | شناسه افزوده: یوسفیان، نعمت‌الله. ۱۳۴۰ - | شناسه افزوده: نگارش، حمید. ۱۳۴۰ - | شناسه افزوده: قاسم حمزه، حسین، ویراستار | شناسه افزوده: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع) | شناسه افزوده: پژوهشکده علوم اسلامی امام صادق (ع). انتشارات زمزم هدایت | شناسه افزوده: Imam Sadiq Research Institute for Islamic Sciences | رده‌بندی کنگره: BP۲۸۶/۲ | رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۸۳ | شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۱۱۴۷۴



بصیرت
انتشارات

بصیرت دینی
(بصیرت نسبت به دین)

تهیه کننده: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)

نویسنده:	سیدرضی سیدزاد
اصحاب هیئت	نعمت‌الله یوسفیان، محمدشیدینی،
الهیستوری:	سیدرضی سیدزاد، احمدشقیعی،
ناظر علمی:	ابوالقاسم بخشیان، حسین شاهبازپور
ناظر نهایی:	نعمت‌الله یوسفیان
سرویراستار:	حمید نکارش
ویراستار:	حسین قاسم حمزه
وآپایش نهایی:	مهدی خلیلیان
	عبدالرحمن حیدری اصل

ناشر:	زمزم هدایت
صفحه‌آر:	هادی جعفری
ناظر چاپ:	ابراهیم اسماعیل‌زاده

چاپ:	مرکز چاپ
قطع:	رقعی
نوبت:	اول / ۱۳۹۹
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۲۴۶-۶۹۳-۱
شابک:	۲۰۰
قیمت:	۲۵۰۰۰ تومان

آدرس: قم، خیابان شهیدان فاطمی، نبش کوچه ۳، پلاک ۸۱
تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۷۳۰۷۳۵ / همراه: ۰۹۱۲ ۲۵۳ ۲۸ ۸۷

حقوق چاپ و نشر برای انتشارت زمزم هدایت محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
بخش اول: چیستی بصیرت دینی	۱۵
فصل اول: نظام مفهومی بصیرت در اندیشه اسلامی	۱۷
۱-۱. مفهوم‌شناسی و حقیقت‌یابی بصیرت	۱۷
۱-۱-۱. معنای لغوی	۱۷
۱-۱-۲. تعریف اصطلاحی	۲۵
۱-۱-۳. سطوح و متعلقات بصیرت	۳۲
فصل دوم: نظام مفهومی دین در اندیشه اسلامی	۳۴
۱-۲. تعریف دین	۳۴
۱-۲-۱. تعریف لغوی	۳۴
۱-۲-۲. کاربرد قرآنی	۳۴
۱-۲-۳. تعریف اصطلاحی	۳۶
فصل سوم: نظام مفهومی بصیرت دینی در اندیشه اسلامی	۳۸
۱-۳. مفهوم‌شناسی و حقیقت‌یابی بصیرت دینی	۳۸
۱-۳-۱. تعریف بصیرت دینی	۳۸

- ۲-۲. شاخص‌های بصیرت دینی ۵۴
- ۱-۲-۳. ساخت بینش ۵۵
- ۲-۲-۳. ساخت گرایش ۵۶
- ۳-۲-۳. ساخت رفتار ۵۹
- ۳-۳. رابطه بصیرت دینی با بصیرت سیاسی ۶۱
- بخش دوم: چرایی بصیرت دینی ۶۵
- فصل چهارم: اهمیت بصیرت دینی ۶۷
- ۱-۴. بصیرت دینی؛ تکلیف اسلامی ۶۷
- ۲-۴. بصیرت دینی؛ کمال حقیقی ۶۹
- ۳-۴. بصیرت دینی؛ روح معادیت و بندگی ۷۰
- ۴-۴. بصیرت دینی؛ وارث انبیا شدن انسان ۷۱
- ۵-۴. بصیرت دینی؛ نوعی جهاد و مقابله با شیطان ۷۲
- فصل پنجم: آثار و برکات بصیرت دینی ۷۳
- ۱-۵. آثار و برکات فردی ۷۳
- ۱-۱-۵. معنادهی به زندگی ۷۳
- ۲-۱-۵. رشد و تقویت ایمان ۷۴
- ۳-۱-۵. دین‌داری واقعی ۷۶
- ۴-۱-۵. دستیابی به کمالات معنوی ۷۷
- ۵-۱-۵. بهره‌مندی از هدایت الهی ۷۸
- ۶-۱-۵. پیروی از سبک زندگی اسلامی ۷۹
- ۷-۱-۵. استقامت فکری و عملی ۸۰

مقدمه

تلاش برای یافتن بصیرت دینی که همان «بینش صحیح، جامع، نظام‌مند و عمیق همراه با گرایش قلبی به اسلام ناب است» از جمله وظایف مهم اسلامی است که قرآن کریم و روایات اسلامی بر آن تأکید ورزیده‌اند. از منظر آموزه‌های دینی، به واسطه برخورداری از این سرمایه ارزشمند است که زندگی انسان معنا پیدا می‌کند و او با بهره‌مندی از هدایت الهی می‌تواند مسیر سعادت و تعالی را طی کرده، به کمال واقعی خویش دست یابد. در بعد سازمانی، بصیرت دینی با تقویت بنیه معنوی و ذخیره ایمانی نیروها، و نیز ارتقای روحیه جهادی و انقلابی آن‌ها، قدرت و اقتدار واقعی را به ارمغان می‌آورد. افزون بر این، بصیرت دینی با مصونیت‌بخشی در مقابل شبهات و انحرافات، ارتقای بصیرت سیاسی، تقویت روحیه تکلیف‌گرایی و مسئولیت‌پذیری در نیروها و اصلاح رفتار سازمانی آن‌ها، می‌تواند سازمان را به الگویی نمونه و قابل تأسی برای سازمان‌های دیگر مبدل سازد. امام خامنه‌ای «نظرة از بصیرت دینی و تعمیق اعتقادات دینی به عنوان روح همه فعالیت‌ها در نیروهای مسلح یاد می‌کنند و خطاب به فرماندهان ارشد نظامی و انتظامی می‌فرمایند: «همه این‌ها [مسئله اولویت‌ها و ابتکارها و راه‌های نو و همت مضاعف و...] یک روح هم دارد که

آن روح عبارت است از: معنویت و بصیرت دینی و تعمیق اعتقادات دینی و باورهای دینی.^۱

از آنجاکه ارتقا و تعمیق بصیرت دینی در نیروهای مسلح و به‌ویژه سپاه پاسداران مورد مطالبه و توصیه اکید فرماندهی معظم کل قوا، امام خامنه‌ای^۲ قرار گرفته و تحقق آن را از نمایندگان خود در نیروهای مسلح خواستار شده‌اند،^۳ نماینده محترم ولی فقیه در سپاه پاسداران، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عبدالله حاجی صادقی، بر آن شدند تا «چیستی، چرایی و چگونگی بصیرت دینی» به‌صورت یک طرح پژوهشی در پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق^ع مطالعه و بررسی و راهکارهای نظری از تقای آن در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی تبیین شود تا بدین وسیله زمینه برای برداشتن گام بعدی (اجرای برنامه‌های عملیاتی با هدف تحقق هدف مذکور) بیش از پیش فراهم شود.

به‌منظور تحقق مطالبه نماینده محترم ولی فقیه در سپاه، موضوع «بصیرت دینی» در دو فاز: «بصیرت نسبت به دین» و «بصیرت برآمده از دین» به‌صورت مستوفی مورد بررسی پژوهشگران پژوهشگاه قرار گرفت. آنچه پیش روست،

۱. بیانات امام خامنه‌ای^{مدظله} در دیدار با فرماندهان ارشد نظامی و انتظامی، ۱۳۸۹/۱/۲۲.

دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=9144>.

۲. ر.ک. احکام انتصابی معظم‌له برای انتصاب حجت‌الاسلام والمسلمین علی سعیدی به سمت

رئیس دفتر عقیدتی - سیاسی ستاد کل نیروهای مسلح، انتصاب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عبدالله حاجی صادقی به سمت نماینده ولی فقیه در سپاه پاسداران، و حکم انتصاب حجت‌الاسلام والمسلمین سیدعلیرضا ادیبانی به ریاست سازمان عقیدتی - سیاسی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، قابل دسترسی در پایگاه اینترنتی

قسمت اول (بصیرت نسبت به دین) است. این پژوهش در سه بخش اساسی: چستی، چرایی و چگونگی بصیرت دینی سامان یافته است. در بخش اول (چستی بصیرت دینی)، نظام مفهومی سه کلیدواژه «بصیرت»، «دین» و «بصیرت دینی» تبیین و شاخص‌های بصیرت دینی در سه ساحت وجودی انسان (بینش، گرایش و رفتار) مورد بحث قرار گرفته است. در بخش دوم (چرایی بصیرت دینی)، اهمیت بصیرت دینی، آثار و برکات بصیرت دینی و پیامدهای محرومیت از آن در دو حوزه فردی و سازمانی تشریح شده است.

در بخش سوم که به چگونگی بصیرت دینی و ارتقای آن پرداخته شده است، عوامل و زمینه‌های تحقق و تقویت بصیرت دینی، موانع درونی و بیرونی رویش و رشد آن و نیز راهکارهای تحقق و ارتقای بصیرت دینی در سازمان مورد توجه قرار گرفته است.

در فصل سوم از این بخش، که می‌توان گفت مهم‌ترین بخش این پژوهش است، راهکارهای عملیاتی برای ارتقای بصیرت دینی بر اساس ساحت‌های وجودی انسان (بینش، گرایش و رفتار) تحت سه عنوان اقدامات زمینه‌ساز، اقدامات عملی برای ایجاد مقتضی و اقدامات عملی برای رفع موانع بیان شده است. شایان ذکر است برای ارائه تعریف کاربردی و نیز احصای شاخص‌های بصیرت دینی و راهکارهای تحقق آن در سازمان، پس از انجام مطالعات کتابخانه‌ای، میزهای اندیشه‌ورزی با حضور پژوهشگران صاحب‌نظر شکل گرفت و پس از جمع‌بندی نظریات، به تدوین شاخص‌ها و راهکارهای ارتقای بصیرت دینی اقدام شد که در اینجا از اعضای تیم هیئت اندیشه‌ورزی حجج اسلام: نعمت‌الله یوسفیان، محمدشیدینی، و دکتر احمد شفیعی، دکتر

ابوالقاسم بخشیان و دکتر حسین شاهبازپور و نیز از زحمات مدیر پروژه حجت الاسلام سیدرضی سیدنژاد و ناظر محترم علمی، حجت الاسلام نعمت‌الله یوسفیان، که با نظارت علمی و هدایت‌های ارزشمند خود، به محتوای مباحث غنای بیشتری بخشیدند، کمال تشکر و قدردانی می‌گردد.
پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق

پاییز ۱۳۹۹